

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

9(18)

2009

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

ALTERNATYVI MODERNYBĖ:

TRADICIJA, IDENTITETAS IR DISKURSAS

Sudarytojas VYTIS ČIUBRINSKAS

ALTERNATIVE MODERNITIES:

TRADITION, IDENTITY AND DISCOURSE

Edited by VYTIS ČIUBRINSKAS

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

LI
LEIDVYKLA

VILNIUS 2010

REDAKCINĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Vilniaus pedagoginis universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKCINĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Vytytis Čiubrinskas)</i>	5
<i>Foreword (Vytytis Čiubrinskas)</i>	7

Straipsniai / Articles

Vytytis Čiubrinskas

Įvadas į <i>alternatyvios modernybės</i> studijas. Permažstant socialinę kultūrinę kaitą: tradicija, identitetas ir diskursas	9
Introduction. Alternative Modernities: Tradition, Identity and Discourse.	
Summary	18

Jonathan D. Hill

The Politics of Indigenous Identities in South America, 1989–1998	23
Čiabuvių tapatumų politika Pietų Amerikoje, 1989–1998. Santrauka	52

David Sutton

Between Memory and Modernity: Moral Temporalities in Kalymnos, Greece	55
Tarp atminties ir modernybės: moralinis laiko tėkmės supratimas Graikijos Kalimno saloje. Santrauka	75

Ingo W. Schröder

Against 'Identity': Exploring Alternative Approaches to the Study of the Politics of Local Culture	77
Prieš „tapatybę“: ieškant alternatyvių būdų tyrinėti vietos kultūros politiką. Santrauka	91

Neringa Klumbytė

Post-Socialist Sensations: Nostalgia, the Self, and Alterity in Lithuania	93
Posovietinės jausenos: nostalgija, savastis ir marginalizacija Lietuvoje. Santrauka	114

Aet Annist

Outsourcing Culture: Establishing Heritage Hegemony by Funding Cultural Life in South Eastern Estonia	117
Įsigyjant kultūrą: paveldo hegemonijos sukūrimas finansuojant kultūrinį gyvenimą pietryčių Estijoje. Santrauka	137

Romualdas Apanavičius

Etnologijos studijos Lietuvoje 1927–2005 metais	139
Studies in Ethnology in Lithuania in 1927–2005. Summary	165

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

Rasa Paukštytė-Šaknienė, Vida Savoniakaitė, Žilvytis Šaknys, Irma Šidiškienė. Lietuvos kultūra: Aukštaitijos papročiai. Šaknys Ž. (sud.) (<i>Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė</i>)	165
Vytis Čiubrinskas. Socialinės ir kultūrinės antropologijos teorijos (<i>Auksuolė Čepaitienė</i>)	169
Representations on the Margins of Europe: Politics and Identities in the Baltic and South Caucasian States. Darieva T. and Kaschuba W. (eds.) (<i>Ingo W. Schröder</i>)	173
Darius Staliūnas. Savas ar svetimas paveldas? 1863–1864 m. sukilimas kaip lietuvių atminties vieta (<i>Rasa Čepaitienė</i>)	175

Konferencijos / Conferences

10-oji EASA konferencija Slovėnijoje (<i>Auksuolė Čepaitienė, Vytis Čiubrinskas</i>)	179
Konferencija „Etninės kultūros tradicijų tęstinumas ir iššūkiai šiuolaikinėje visuomenėje“ (<i>Andželika Lapinskienė, Kęstutis Meškys</i>)	184

Sukaktys

Lietuviškosios tautotyros profesionalui Jonui Baliui – 100 metų (<i>Vytis Čiubrinskas</i>)	187
Vitaliui Morkūnui – 80 (<i>Žilvytis Šaknys</i>)	189

In Memoriam

Rita Marija Pilkaitė-Butvilienė (<i>Irena Regina Merkienė</i>)	191
--	-----

Pratarmė

Šis specialus žurnalo *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos* numeris skirtas nauju žvilgsniu peržvelgti visais laikais sociokultūrinei antropologijai ir etnologijos mokslui aktualią socialinės ir kultūrinės kaitos problematiką ir išryškinti identiteto ir diskurso svertus kaip kasdienės žmogaus raiškos erdves, per kurias galime apčiuopti šiuolaikinės globalios modernybės ir pokolonijinio ar posocialistinio pasaulio transformacijas. Manome, kad antropologija ir etnologija, daugiausia dėmesio skirdamos lokaliems, tradiciniams kasdienės žmonių gyvensenos aspektams, tebėra ne tik kritiškos „pažangą skatinančioms“ modernios ar postmodernios plėtros naujovėms, bet ir atidžiai dokumentuoja tų naujovių alternatyvas.

Apibendrinę šias alternatyvas ir pavadinę *alternatyvia modernybe*, sudarėme šio žurnalo numerio teminių straipsnių rinkinį „*Alternatyvi modernybė: tradicija, identitetas ir diskursas*“. Čia skelbiami Jonathano Hillo, Davido Suttono, Neringos Klumbytės ir Aet Annist straipsniai, kuriuose aptariama tiek Pietų Amerikos čiabuvių *alternatyvaus modernybei* kultūrinio identiteto politika, kuri yra kaip atsakas į Venesuelos ir Kolumbijos nacionalinių valstybių politiką, tiek pokomunistinės Estijos Setu regiono žmonių reakcija į įvykusią kaitą, kurią išreiškia naujų galios svertų metami iššūkiai, paverčiantys vienos grupės kultūrinį paveldą viso regiono kultūros dominante ir archajizuojančiu to regiono *alternatyvios modernybės* variantu. Taip pat aptariami ir tokie subtilūs sociokultūrinės kaitos antropologinio pažinimo svertai kaip *egzistencinė atmintis* ir *restauruojantis diskursas*. Šiuo požiūriu pažymėtinas ir polemiskas Ingo Schröderio straipsnis, kuriame labai kritiškai nagrinėjama *identiteto* kategorija, kvestionuojamas jos taikymas antropologiniuose tyrinėjimuose.

Šio žurnalo numerio straipsnių skyrius baigiamas ne teminiu, o etnologijos studijų raidą Lietuvoje apžvelgiančiu istoriografiniu Vytauto Didžiojo universiteto etnomuzikologo Romualdo Apanavičiaus straipsniu „*Etnologijos studijos Lietuvoje 1927–2005 metais*“. Remdamasis gausia ir iki šiol nepanaudota archyvine medžiaga, autorius išsamiai ir rūpestingai nužymi disciplinos raidos kelius bei atveria ne vieną puslapį diskusijoms, ypač kai imamas lyginti tarpukario Lenkijos (Stepono Batoro universiteto) ir Lietuvos (Vytauto Didžiojo universiteto) etnologijos studijų profilius, nes „dėl tuometinės etnologijos mokslo padėties studijų problemos buvo daug kuo panašios.“

Grįžti prie Lietuvos etnologijos, tuomet skambiai vadintos *etnika* ir *tautotyra*, ikikarinių ištakų verta jau vien dėl to, kad pažintume savo mokslo paveldą. O jis brangus ne vien etnografiniais ir folkloriniais archyvais, muziejais ar studijų institucijomis, bet pirmiausia asmenybėmis.

Tad džiugu, kad šiame žurnalo *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos* tome turime retą galimybę pagerbti vieną jų – dr. Joną Balį – profesionaliosios tautotyros (*Volkskunde*) ir lyginamosios tautosakos pradininką Lietuvoje, pasveikinti jį ypatinga – šimto metų sukaktuvių – proga. Sukakčiai skirtame rašinyje pabrėžiama, kad būtent dėl J. Balio veiklos tiek ikikarinėje ir Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje, tiek ir vėliau Jungtinėse Amerikos Valstijose lietuviškoji folkloristika, jubilato visada matoma platesniame – etnologinių tyrinėjimų – horizonte, pateko į tarptautinę mokslo orbitą.

Vytis Čiubrinskas